



Beleidsevaluatie Nota Mantelzorgondersteuning 2009-2011

De nota Mantelzorgondersteuning is over de periode juli 2009 tot en met december 2011 van kracht. De nota verliest per januari 2012 dus haar geldigheid. De vraag is nu: hoe moet het vervolg eruit zien? Hieronder volgt een beleidsmatige evaluatie aan de hand van een aantal vragen. Daarbij gaan we in op het beleidskader (inclusief visie, ambitie en doelstellingen), de doelgroepen, de realisatie van de beoogde resultaten en de financiën.

1. a. Gelden de (beleids)kaders nog?

Vrijwel alle onderliggende (beleids)kaders van de nota Mantelzorgondersteuning zijn vervangen door nieuwe/ herziende versies. Hieronder volgen de uitgangspunten/ beleidsdoelstellingen van de belangrijkste actuele nota's.

Collegeprogramma 2010-2013

In het collegeprogramma wordt aangegeven dat de rode draad moet zijn dat mensen meedoen en erbij horen. Het college vindt dat naast betaald werk, ook vrijwilligerswerk en mantelzorg van onschatbare maatschappelijke betekenis zijn. Om die reden wil het college die activiteiten stimuleren. Mantelzorg is onmisbaar als directe hulp aan en verzorging van de mensen, die dat nodig hebben. Over het geheel is het college van mening dat het beleid meer dan ooit gericht moet zijn op het versterken van de eigen kracht van mensen en op het mobiliseren van maatschappelijke steunsystemen rondom de mensen.

WMO beleidsplan 2011-2015

In de herijking van het WMO beleidsplan is Helmond idealiter een ondersteunende, ondernemende, actieve en aantrekkelijke stad. De ondersteunende stad kenmerkt zich door mensen die verantwoordelijkheid nemen voor het eigen leven, uitgaande van de mogelijkheden van de eigen kracht en de sociale omgeving. Hierdoor zijn Helmonders in staat om zo lang mogelijk zelfstandig te functioneren en participeren. Ondersteuning in de participatie van inwoners (met beperking) en de sociale netwerken is gericht op het bevorderen de eigen kracht en vergroten van de zelfredzaamheid. In de ondersteunende stad is wederkerigheid het uitgangspunt.

Wij ondersteunen mantelzorgers en vrijwilligers bij het uitoefenen van hun taak. Verder zetten we in op een groei van het aantal vrijwilligers en mantelzorgers. Een middel om beide doelstellingen te bereiken is het aanbieden van respijtzorg. Hierdoor kunnen mantelzorgers op momenten de zorg over laten aan een vrijwilliger. Potentiële mantelzorgers zullen eerder de zorg op zich nemen, en (overbelaste) mantelzorger kunnen de zorg langer volhouden.

Nota Vrijwilligerswerkbeleid 2010-2013

In de nota wordt een nadrukkelijk onderscheid gemaakt tussen vrijwilligerswerk en mantelzorg. Mantelzorgers hebben soms ondersteuning nodig die vrijwilligers kunnen bieden. Bijvoorbeeld het bieden van respijtzorg*. Om deze verlichting te kunnen bieden zijn voldoende, geschikte vrijwilligers nodig. Via het WMO subsidieprogramma sturen we daarom op een toename van nieuwe vrijwilligers in de zorg.

*Respijtzorg is het tijdelijk overnemen van de totale zorg ter verlichting van de mantelzorger door een beroepskracht of vrijwilligers

Seniorenbeleid 2009-2011

De titel van de nota is Grijs verzilveren, dat wil zeggen dat de nota uitgaat van de kracht die senioren bezitten en die benut kan worden. De seniorennota richt zich op het stimuleren van senioren om actief te zijn, bijvoorbeeld als vrijwilliger. Senioren krijgen echter ook vaak te maken met ziekte in hun directe omgeving zodat ze (verplicht) zorg moeten verlenen en mantelzorger worden. De nota Seniorenbeleid

richt zich met name op de ondersteuning bij dementie. Aangezien deze zorg vaak een zeer zware opgave is en een forse aanslag kan doen op welbevinden en gezondheid.

WWZ-plan

Het Wonen welzijn zorg- plan richt zich met name op een goede spreiding van voorzieningen in de stad. Informele hulp zoals vrijwilligers en mantelzorgers horen daar ook bij. Onlangs zijn twee hulpmiddelen geïntroduceerd. Ten eerste Guido, een website met alle informatie over wonen, welzijn, zorg in Helmond. Ten tweede de Zorgsite Helmond, een website waarop de niet-professionele zorg te regelen is. De zorgbehoevende of een mantelzorger kan een eigen zorgsite aanmaken en familie, vrienden en burens uitnodigen om de zorgtaken te verdelen. Ook kan zorginformatie gedeeld worden. Beide websites bieden verlichting aan de mantelzorger.

Rijksbeleid: Ontwikkelingen

Het rijk heeft tijdens Prinsjesdag 2011 aangekondigd dat er een plan van aanpak komt om ondersteuning van mantelzorgers te versterken en instrumenten voor gemeenten en instellingen voor mantelzorgondersteuning om iets te doen aan de overbelasting van mantelzorgers. Uitgangspunt is meer lokale basisvoorzieningen (ook GGZ) en de zorg dicht bij de burger. Tot op heden is het nog niet bekend wat de consequenties voor gemeenten zijn.

Daarnaast zijn er verschillende transitie op komst, te weten: de wet werken naar vermogen, transitie jeugdzorg, de overheveling van de financiële middelen voor de functie cliëntondersteuning. De overheveling van de AWBZ Dagbesteding naar de WMO zal echter de grootste impact hebben op mantelzorgers. Op welke manier en in welke mate zal vanaf 2013 zichtbaar worden.

2012 e.v. → Ook al zijn de onderliggende beleidskaders van de nota mantelzorgondersteuning vernieuwd, de visies en ambities van deze nieuwe beleidskaders druisen niet in tegen de ambities van de huidige nota Mantelzorgondersteuning. Hoe de ontwikkelingen op rijksniveau effect hebben op mantelzorg is nog niet in te schatten. Wel kan gesteld worden dat de roep om/ het beroep op mantelzorgers en mantelzorgondersteuning zal toenemen. Vanaf 2012 kan de huidige nota gecontinueerd worden, maar het is verstandig om niet later dan 2015 de nota mantelzorgondersteuning te herzien.

1. b. Zijn de visie, ambitie en doelstellingen nog actueel?

De ambitie van de nota 2009-2011 is in lijn met de visie uit het WMO beleidskader 2012-2015. Omdat het WMO beleidskader een groter beroep doet op de eigen kracht van mensen en de ondersteuning daarbij van het sociaal netwerk (waar mantelzorgers toe behoren) is de kans groot dat druk op mantelzorgers toeneemt. Dit betekent dat er meer vrijwilligers nodig zijn die de zorg van mantelzorgers kunnen verlichten. Ook kan ondersteuning in de vorm van cursussen en lotgenotencontact de draagkracht van mantelzorgers vergroten.

2012 e.v. → Opvallend is dat er een grotere nadruk is gekomen op het sociaal netwerk waartoe mantelzorgers behoren. Daarmee is de legitimiteit en het bestaansrecht van de nota mantelzorgondersteuning vergroot. Het aanbieden van mantelzorgondersteuning kan potentiële mantelzorgers over de streep halen om de zorg uit te voeren. Wel is het noodzakelijk dat er voldoende vrijwilligers zijn om die ondersteuning te bieden. Daarnaast is de ondersteuning noodzakelijk om te voorkomen dat de (groeierende) groep mantelzorgers niet overbelast raakt. Vanaf 2012 is het noodzakelijk dat bij elk (nieuw) beleid en besluit rekening wordt gehouden met het effect/ de consequenties voor mantelzorgers.

2. Zijn de specifieke doelgroepen nog actueel?

In de nota 2009-2011 zijn jonge mantelzorgers en allochtone mantelzorgers als specifieke aandachtsgroep benoemd omdat zij nog het minst in beeld zijn, bereikt worden en gebruik maken van het aanbod. Ook is er een belangrijke rol/positie weggelegd voor de babyboom generatie. Omdat zij

de zorg voor hun partner of een naaste hebben of binnen afzienbare tijd krijgen. Het voornemen in 2009 was om vanaf 2012 aandacht te geven aan mantelzorgers met betaald werk. Na drie jaar inzet op de jonge mantelzorgers en allochtone mantelzorgers blijkt echter dat we voor deze doelgroepen nog niet klaar zijn. Via gastlessen op scholen worden jongeren bekend gemaakt met mantelzorg en inmiddels ook een aantal jonge mantelzorgers geregistreerd. Allochtone mantelzorgers zijn nog vrijwel niet geregistreerd, wel is via een onderzoek inzicht verkregen in de behoefte aan emotionele ondersteuning.

2012 e.v. → Er zijn kleine resultaten gehaald bij het in beeld krijgen en bereiken van jonge mantelzorgers en allochtone mantelzorgers. Echter, we zijn er nog niet. We hebben een methode gevonden om jonge mantelzorgers op te sporen, maar hun ondersteuningsbehoefte is nog niet helder. Daarnaast hebben we wel inzicht in de behoefte aan emotionele ondersteuning van allochtone mantelzorgers, maar is het moeilijk om ze te bereiken. Het verdient aanbeveling om de inzet op deze aandachtsgroepen voort te zetten zodat meer effect behaald kan worden. Het is daarbij verstandig om voorlopig geen specifieke inzet te plegen op mantelzorgers met een betaalde baan.

3. Zijn de beleidskeuzes nog relevant en in welke mate zijn de beoogde resultaten behaald?

Hieronder volgt het beoogd resultaat en de realisatie over de periode 2009-2011:

Beleidskeuze/ Beoogd resultaat	Realisatie
Deskundigheidsbevordering onder professionals van ten minste 10 instellingen in het herkennen van (overbelaste) mantelzorgers en het aanbod aan mantelzorgondersteuning	Gerealiseerd. Om de draagkracht van mantelzorgers te vergroten of de draaglast te verkleinen dienen professionals voldoende kennis te hebben om (overbelaste) mantelzorgers te herkennen en toe te leiden naar de juiste instantie. Om die reden is een workshop ontwikkeld en uitgevoerd onder 10 organisaties <u>2012 e.v.</u> → Jaarlijks deze workshop aanbieden aan professionals die te maken krijgen met (potentiële)
Publiciteitscampagne over mantelzorg zodat de Helmonder bekend is met de term, kennis heeft van het aanbod en herkenning begrippen mantelzorg en aanbod ten einde het gebruik te bevorderen	Resultaat gewijzigd. Het voornemen was om een publiciteitscampagne uit te voeren. Er is Nieuwsbrief Mantelzorg opgezet. De nieuwsbrief wordt 3 keer per jaar uitgebracht met een oplage van 3.500. Mantelzorgers kunnen zich op een laagdrempelige manier aanmelden. Daarnaast wordt de nieuwsbrief op de websites van de 10 netwerkpartners geplaatst. De redactie en mailing vallen onder verantwoordelijkheid van Steunpunt Mantelzorg. Om de betrokkenheid van de netwerkorganisaties te vergroten, worden zij voor de cover story geïnterviewd. De Nieuwsbrief is het aangewezen middel om de doelgroep te informeren over de ondersteuningsmogelijkheden. Ook is het een instrument om mantelzorgers in beeld te krijgen en te bereiken. Naast de nieuwsbrief is een Loesje campagne gehouden, waarbij Loesje posters in de wijken zijn verspreid. <u>2012 e.v.</u> → Voorzetten Nieuwsbrief mantelzorg, enquête over nieuwsbrief in 2013 uitvoeren.
Vorming van een Steunpunt Mantelzorg dat als backoffice fungeert	Gerealiseerd. Er zijn 727 geregistreerde mantelzorgers bij het Steunpunt Mantelzorg. In 2011 heeft ruim de helft hiervan actieve ondersteuning gekregen, in de vorm van: informatie, advies, begeleiding, thema bijeenkomst, lotgenotencontact. De afgelopen jaren zijn meer mantelzorgers geregistreerd. In haar functie als backoffice heeft het Steunpunt Mantelzorg ook contacten met professionals, met name ook via het Stedelijk netwerk mantelzorg. (zie hieronder) Daarmee kan een grotere groep mantelzorgers bereikt worden.

	<u>2012 e.v. →</u> Aandachtspunt is om meer samenwerking te bewerkstelligen in het bereiken van de doelgroep en het aanbieden van ondersteuning.
Protocol voor doorverwijzing en warme overdracht van mantelzorgers binnen het loketnetwerk (de frontoffices) en tussen frontoffice en backoffice (Steunpunt Mantelzorg)	Gewijzigd resultaat. Er is een convenant ontwikkeld dat 10 instellingen ondertekend hebben. In het convenant staat de volgende doelstelling: ten behoeve van mantelzorgers van hulpvragers in Helmond organiseren van: • transparantie t.b.v. het aanbod aan mantelzorgondersteuning van organisaties; • 'warme' overdracht van mantelzorgers in Helmond binnen het loketnetwerk (front offices) en tussen front office en back office <u>2012 e.v. →</u> De wijze waarop de warme overdracht wordt bewerkstelligd is vastgelegd in een protocol. Dit protocol moet in 2012 geïmplementeerd worden.
Ten minste 10 instellingen tekenen een samenwerkingsovereenkomst	Gerealiseerd. Er is een convenant opgesteld dat 10 instellingen hebben getekend. Om meer inhoud te geven aan het convenant is een Stedelijk Netwerk Mantelzorg opgericht. Er vinden circa 3 bijeenkomsten per jaar plaats. Het Steunpunt Mantelzorg is coördinator van het netwerk, maar de agenda word in gezamenlijkheid bepaald en voorbereid. Het Stedelijk Netwerk Mantelzorg bespreekt knelpunten m.b.t. het ondersteuningsaanbod voor mantelzorgers en zoekt gezamenlijk naar oplossingen. Ook passeren trends en ontwikkelingen de revue. Effect: Het persoonlijk contact tussen de deelnemers in dit netwerk versterkt de samenwerking. Voorbeeld: De Seniorenraad heeft vragen gesteld over de mogelijkheden van tijdelijke opname in een verzorgings- of verpleeghuis ter verlichting van de mantelzorger. De Zorgboog en Savant zorg bereiden dit agendapunt samen voor, waarbij ook de verwachte ontwikkelingen in 2012 meegenomen worden. <u>2012 e.v. →</u> Het netwerk in stand houden en afhankelijk van de uitkomsten van de evaluatie verbeteren.
Onderzoek naar de behoefte en uitvoeringsmogelijkheden van een SMS service en chatbox voor jonge mantelzorgers	Gerealiseerd. In 2010 is het onderzoek opgeleverd. Daaruit blijkt dat er verschillende landelijke sites met chatfunctie zijn. Ook blijkt dat technologie zich snel ontwikkeld waardoor functies snel achterhaald zijn. Bijvoorbeeld: hyves is overgenomen door facebook. Om jongeren toch te bereiken zijn gastlessen over mantelzorg op scholen gegeven. 16 jonge mantelzorgers zijn in beeld en zijn gewaardeerd middels een bioscoopbon. Tevens wordt geëxperimenteerd met passend aanbod. Bijvoorbeeld een kookactiviteit voor jonge mantelzorgers van het voortgezet onderwijs. <u>2012 e.v. →</u> Jaarlijkse gastlessen op het voortgezet onderwijs geven ten einde jonge mantelzorgers in beeld te krijgen. Extra nadruk leggen op de ondersteuningsbehoefte van de jonge mantelzorgers en daar passend aanbod op ontwikkelen. De LEV groep vragen om bij hun online hulpverlening rekening te houden met deze doelgroep.
Onderzoek naar behoefte aan emotionele steun onder allochtone mantelzorgers	Gerealiseerd. Het onderzoek is uitgevoerd en er is een aanbod ontwikkeld. 33 allochtone mantelzorgers hebben deelgenomen aan een cursus over mantelzorg. Het onderwerp 'mantelzorg' en het inroepen van hulp door

	derden is bespreekbaar gemaakt. 9 van hen hebben zich laten registreren als mantelzorger. Zij ontvangen de Nieuwsbrief voor mantelzorgers. 5 mantelzorgers hebben deelgenomen aan een bijeenkomst over emotionele ondersteuning. <u>2012 e.v. →</u> Voortdurende aandacht voor het in beeld brengen en bereiken van allochtonen mantelzorgers. Op zoek gaan naar vormen van emotionele ondersteuning en passend aanbod bieden voor allochtone mantelzorgers. Aandachtspunt is de samenwerking tussen SWOH, Steunpunt Mantelzorg en islamitische thuiszorginstellingen.
Coördinator voor het afstemmen van het educatief aanbod voor mantelzorgers	Gerealiseerd. <u>2012 e.v. →</u> Geen actie noodzakelijk op korte termijn omdat het aanbod niet ingrijpend veranderd in een periode van 5 jaar.
Haalbaarheidsonderzoek naar de behoefte en mogelijkheden van een waarderingsinstrument voor mantelzorgers en de uitvoering van een waarderingsactie	Gerealiseerd. Uit het onderzoek bleek dat mantelzorgers het liefste door de gemeente gewaardeerd worden middels een bos bloemen. Daarop is een stedelijke waarderingsactie voor mantelzorgers uitgevoerd in april en november 2011. Resultaat: 569x bloemen(bon), 81x bioscoopbon. De actie heeft 396 nieuwe geregistreerde mantelzorgers opgeleverd die daarvoor nog niet in beeld waren bij het Steunpunt Mantelzorg. Tevens waardeert de Zorgpoort maandelijks mantelzorgers. Daarbij hebben 73 mantelzorgers een bos bloemen en 35 mantelzorgers een bioscoopbon ontvangen. <u>2012 e.v. →</u> Voorzetting actie Zorgpoort. Nieuwe wijze van waardering introduceren in stedelijk verband
Onderzoek naar de beschikbaarheid van en behoefte naar respijtzorgvoorzieningen voor diverse groepen (welke in samenspraak met de notitie PO zou plaatsvinden)	Niet uitgevoerd. Dit onderzoek is niet uitgevoerd omdat er meer tijd in de andere acties is gaan zitten. Wel heeft de Seniorenraad aan het Stedelijk netwerk mantelzorg gevraagd om aan te geven wat de mogelijkheden voor tijdelijke opname in verzorgings- of verpleeghuizen zijn in Helmond. <u>2012 e.v. →</u> Bezien of een onderzoek noodzakelijk is of dat direct actie uitgevoerd kan worden.
Ontwikkeling van een vorm om Helmonders te informeren over het aanbod aan praktische ondersteuning en respijtzorg	Deels uitgevoerd. Middels de nieuwsbrief wordt hier aandacht aan geschonken. Daarnaast hebben professionals deskundigheidbevordering gekregen zodat zij mantelzorgers beter kunnen doorverwijzen. <u>2012 e.v. →</u> Blijvende aandacht onder professionals en mantelzorgers over ondersteuningsmogelijkheden. Idee: Plaatsing van een reeks van casussen over mantelzorg of mooie voorbeelden van zorgvrijwilligers.

4. Wat is de financiële stand van zaken?

In de nota is een financieel overzicht opgenomen. Dat bestaat uit structurele en incidentele middelen. De besteding van de middelen vindt plaats via het WMO subsidieprogramma.

2012 e.v. → In 2012 worden voor de laatste keer incidentele middelen ingezet. Vanaf 2013 zijn alleen de structurele middelen beschikbaar.

5. Wat vinden de professionals en inspraakorganen?

Deze evaluatie is voorgelegd aan het Steunpunt Mantelzorg, de SWOH, de Seniorenraad en GOH. Hun reactie op de evaluatie met aanbevelingen is als bijlage toegevoegd.

Voorstel

Continueer de nota Mantelzorgondersteuning vanaf 2012, maar herzie de nota voor 2015 en betrek deze dan integraal bij het WMO beleidsplan. Wacht de ontwikkelingen vanuit rijkswege af en zet de volgende acties uit/voort:

- Bekijk bij elk nieuw beleid en besluit wat de consequentie/ effect is voor mantelzorgers.
- Zet in op het in beeld brengen en bereiken van jonge mantelzorgers en allochtone mantelzorgers. En bied een passend aanbod aan mantelzorgondersteuning voor deze doelgroepen.
- Voorzetten van de reeds ingezette acties, te weten: deskundigheidsbevordering voor professionals, publiciteit over mantelzorg en de mogelijkheden van ondersteuning mogelijkheden, stedelijk netwerk mantelzorg, waardering.